

TRANSFERS IN DE 19DE EEUW: WERKELIJKHEID EN MYTHE

U kent het verhaal. De huidige geldstromen van Noord naar Zuid in dit land zouden een kleine wederdienst zijn voor de steun die Vlaanderen in de 19de eeuw ontving. 'De Vlamingen hebben een kort geheugen', voegt de Waalse politicus er dan met een betweterige glimlach aan toe.

Wie rekening houdt met de realiteit komt echter tot heel andere vaststellingen. Die werkelijkheid is terug te vinden in de *Parlementaire Documenten van de Kamer van Volksvertegenwoordigers* die vanaf 1831 werden gepubliceerd. Je vindt er jaar na jaar de begrotingen en de uitgaven per departement, maar ook de fiscale en niet-fiscale inkomsten van de staat.

Alle fiscale ontvangsten werden per provincie meegedeeld, zodat de prestaties van de vier Vlaamse en van de vier Waalse provincies makkelijk kunnen worden vergeleken. De provincie Brabant moet apart worden bekeken, want de ontvangsten zijn er moeilijk in een Vlaams en een Waals deel te splitsen. Dat is wel jammer want het aandeel van die provincie en meer bepaald van Brussel in het geheel van de ontvangsten was heel belangrijk.

De fiscale gegevens kunnen worden gekoppeld aan de bevolkingscijfers per provincie, zoals die door de volkstellingen werden vastgesteld.

Vlaanderen (gemiddeld 44% van de bevolking) bracht ook 44% van de belastingen op. Het Waalse bevolkingsaandeel (gemiddeld 38,2% van de bevolking) was goed voor 30% van de belastingen. In Brabant zorgde 17,7% van de Belgische bevolking voor 26% van de belastingen. Wat Wallonië niet betaalde werd dus door Brabant, en meer bepaald door Brussel opgebracht.

Wat hier vooral de aandacht vraagt, is het grote aandeel in de lasten van het toen inderdaad arme Vlaanderen en de ondermaatse prestatie van het industriële Wallonië.

Hoewel het Vlaamse bevolkingsaandeel gaandeweg daalde (van 47,5% in 1841 naar 42% in 1910) werden bijna de helft (48,7%) van de Belgische belastingen in Vlaanderen opgehaald.

Foto Doorbraak

VAN OMGEKEERDE TRANSFERS IN DE 19DE EEUW WAS GEEN SPRAKE.

Zelfs in 1845, ten tijde van de grote crisis. In 1850, na de hongersnood en na tien jaar diepe armoede, lag het Vlaamse aandeel nog op 48,1%, het Waalse 31,3%.

DIRECTE BELASTINGEN

Op zoek naar een verklaring van de vastgestelde verschillen, moet vooral naar de directe belastingen gekeken worden.

De evolutie van die *grondbelasting* vertelt al heel wat over de geschiedenis van Vlaanderen. Over de gehele periode genomen betaalden de Vlaamse provincies meer grondlasten dan de Waalse. Na het begin van de 19de eeuw is de welvaart van vooral het platteland in

Oost- en West-Vlaanderen weggesmolten. Dit resulteerde pas met veel vertraging in een vermindering van de grondlasten. Een nadeel voor Vlaanderen.

Van de *bedrijfsbelasting* (patent) werd in Vlaanderen 35,8% opgebracht en in Wallonië 34%. Het *patentrecht* — dat dateerde van 1819 en nooit werd aangepast aan de Industriële Revolutie — bleef vrijwel ongewijzigd bestaan tot 1918. Een van de eigenaardigheden van het *patentrecht* was dat er een maximumbelasting bestond. Een voordeel voor Wallonië. De grote bedrijven die vooral in Wallonië ontstonden, werden niet behoorlijk belast. Een hoogoven was in 1900 heel wat groter en productiever dan in 1819, maar het *patentrecht* werd niet aangepast.

De *personele belasting* trof meetbare uitingen van welvaart: de huurwaarde van de woonhuizen (boven 42 frank kadastraal inkomen), de waarde van het meubilair, het aantal deuren en vensters, het aantal haarden, het dienstpersoneel en de luxepaarden. Over de gehele periode genomen betaalde een Vlaams gezin bijna 17% meer dan een Waals.

Enkele cijfers ter verduidelijking: in 1840 droegen 46,2% van de Vlaamse gezinnen bij aan de personele belasting en zij betaalden gemiddeld 22,9F, in het Waalse landsgedeelte werd slechts 36% van de gezinnen belast en die betaalden 20,4F. In het jaar 1900 werd 42,9% van de gezinnen in Vlaanderen belast voor gemiddeld 34,1F, in Wallonië 37,4% van de gezinnen en die betaalden 25F. Volgens de fiscus waren de Vlaamse gezinnen dus veel rijker dan de Waalse. Veel meer gezinnen werden er belast en ze betaalden flink wat meer.

Vanaf 1858 zijn er meer details bekend over de belastingsbasis en dan blijkt dat bij voorbeeld in 1860 de belaste

	VLAAND	WALL	BRABANT
Gemiddeld bevolkingsaandeel (1830-1910)	44%	38,2%	17,7%
Opbrengst belastingen (1830-1910)	44%	30%	26%
Directe belastingen:			
a) grondbelasting	40,6%	38,5%	20,9%
b) bedrijfsbelasting (patent)	35,8%	34%	30,2%
c) Personele belasting (1830-1910)	43,9%	28,0%	28,1%
Aantal belaste gezinnen in 1840	46,2%	36%	40,6%
Gemiddeld bedrag per gezin in 1840 (fr.)	22,9 fr.	20,4 fr.	40,6 fr.
Aantal belaste gezinnen in 1900	42,9%	37,4%	39,3%
Gemiddeld bedrag per gezin in 1900 (fr.)	27,9 fr.	21,2 fr.	38,9 fr.
Belaste huurwaarde huizen in 1860	44,8%	25,7%	29,5%
Erfenisrechten (1840-1910)	41,7%	29,5%	28,8%

huurwaarde van de huizen in Vlaanderen 27,2 miljoen goudfrank bedroeg of 44,8% van het totaal en dat de Waalse huizen slechts 25,7% totaliseerden. Van de waarde van het meubilair was 41,6% in Vlaanderen te vinden en 26,3% in Wallonië.

Waren de Vlaamse gezinnen echt zoveel rijker? Natuurlijk niet, maar de fiscus had zo zijn werkwijzen. De huishuren waren in Vlaanderen hoger dan in het zuiden door de hogere bevolkingsdichtheid en dus kwamen meer gezinnen op de belastingrol terecht. Het bevolkingscijfer van een gemeente speelde eveneens een rol; in weinig bevolkte gemeenten lagen sommige lasten veel lager dan in grote gemeenten. In Vlaanderen leidde de grotere bevolkingsdichtheid tot zwaardere taxaties.

Ook de *erfenisrechten* kunnen bij deze korte bespreking betrokken worden. In de jaren 1838-1913 betaalde de gemiddelde Vlaming 25,4% meer erfenisrechten dan de gemiddelde inwoner van de Waalse provincies. Uitgedrukt per gezin liep het verschil zelfs op tot 28,1%.

Het zou een vergissing zijn uit de hogere erfenisrechten die door de Vlamingen werden betaald meteen te besluiten dat de gemiddelde Vlaming zoveel rijker zou geweest zijn dan de Waalse landgenoot. Erfenisrechten wogen zwaar op onroerend goed en uiterst licht op gemakkelijk te verbergen roerend vermogen. De hoge huishuren en grondprijzen in Vlaanderen werden dus fiscaal in rekening gebracht in de grondbelasting, de personele belasting en de erfenisrechten.

Doordat de fiscale wetgeving niet werd aangepast, werd Vlaanderen belast op wat in het verleden economisch belangrijk was geweest, met name grondbezit en diezelfde wetgeving keek niet eens naar de nieuwe vormen van rijkdom.

Hiermee is niet alles gezegd. Wallonië was rijk, de Waalse bevolking was dat niet. Het is overduidelijk dat de winsten van de Waalse industrie in Brussel werden geteld en verdeeld.

Juul Hannes
Emeritus professor
Universiteit Gent en
Vrije Universiteit
Brussel

VRIJ-SPRAAK

LATINE OU PAS

In september viert Wallonië de eigen feestdag. Laat ik me, weliswaar wat laattijdig, aansluiten bij de gelukwensen aan het adres van onze burens. Ik hoop dat het de Walen goed gaat in het ontwikkelen van een assertief zelfbewustzijn, zodat ze eindelijk de moed vinden om volwaardig op eigen benen te staan.

Op de radio werd in de Wandelgangen aandacht besteed aan die feestdag. Kloppen de clichés over Wallonië, klonk het aanlokkelijk in de aankondiging. Is Wallonië wel zo armlastig als zo graag beweerd in het noorden?

Het behoort tot het wezen van elke journalist kritisch op zoek te gaan naar het waarheidsgehalte van hardnekkige clichés en stereotypes. Sommigen interpreteren dat journalistieke oerinstinct een ietsje verkeerd. Zij menen dat het een journalistieke opdracht zou zijn clichés en stereotypes te ontkrachten. Daar gaan ze feestelijk in de fout. Juiste clichés en stereotypes ontkrachten, gaat juist in tegen een andere oerwet voor elke zichzelf respecterende journalist: de waarheid dienen. Er bestaan wel degelijk juiste clichés en stereotypes.

Zo is er het algemeen gekende verhaal van de transfers van noord naar zuid. De journalist vroeg een collega van *Le Soir* hoe dat in Wallonië wordt aangevoeld. Ze spreken er niet graag over, want wie vindt het leuk in belangrijke mate uit de hand van een ander te leven, gaf de *Soir*-man eerlijk toe. Maar, zo gaf hij nadrukkelijk aan, Vlaanderen moet beseffen dat die geldstromen tot de jaren 1960 juist van het zuiden naar het noorden vloeiden. Da's geen cliché, maar een regelrechte leugen, zoals Doorbraaklezers weten. De radioman van de VRT liet de onware stelling echter onbeantwoord, zodat de argeloze luisteraar van de reportage niet slimmer maar dommer werd. Dat verdient geen journalistieke pluim.

En hoe zit het met het cliché dat Wallonië economisch zo ver achter Vlaanderen hinkt? Volgens de *Soir*-

man schijnt het licht aan het einde van de tunnel. Voilà, weer een cliché opgeruimd. Wallonië gaat er op vooruit. Intussen weten we dat alle economische indicatoren dat verhaal tegenspreken, of toch ten minste nuanceren. We beperken ons tot één feit: vorige jaar verminderde Vlaanderen de schuld met 130 miljoen euro meer dan afgesproken. Franse gemeenschap en Waals gewest bleven samen 130 miljoen achter op het voorziene schema. Guido Fonteyn bracht al jaren geleden verhalen over het herstellende Wallonië. Er beweegt echt iets in het zuiden, zeker op de as van Namen naar Waals-Brabant. Maar spectaculair is het allemaal nog niet.

Voor alle duidelijkheid. We scheppen er bepaald geen genoeg in dat het cliché van het sputterende Wallonië wel degelijk meer is dan een fabel. Meer nog, echte voorstanders van de splitsing van de sociale zekerheid moeten hopen op een radicaal herstel van de Waalse economie. De dag dat de geldstromen echt van zuid naar noord zullen vloeien, zal de splitsing snel worden doorgevoerd. Gérard Deprez was daar jaren geleden al heel eerlijk in: 'Dan kan over een splitsing gesproken worden'. België is voor Waalse politici maar iets waard zolang het hen cash oplevert.

De Brusselse premier Charles Picqué was daar nog eens duidelijk in naar aanleiding van de debat over de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde. Het Belgische feit zou daardoor ernstiger dan ooit in gevaar komen. Waarom? Omdat de Franstalige loyaleiteit aan het heilige Belgische vaderland heel erg voorwaardelijk is. Als dit land niet werkt op de voorwaarden van het zuiden, is het hen ook geen inspanning waard. *La Belgique sera latine où ne sera pas*, blijft het officiële, soms zelfs openlijk uitgesproken credo van onze zuiderburen.

Peter De Roover